

VIEŠOJO SEKTORIAUS SUBJEKTŲ FINANSINIŲ ATASKAITŲ SANTYKINĖ ANALIZĖ: TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI

Jovita Jusytė

Magistrantė

Vilniaus universiteto Ekonomikos fakulteto

El. paštas: Jusyte.Jovita@gmail.com

Irma Kamarauskienė

Asistentė, doktorantė

Vilniaus universiteto Ekonomikos fakulteto

Apskaitos ir audito katedra

El. paštas: Irma.Kamarauskiene@ef.vu.lt

Dabartiniame ekonomikos globalizacijos ir vystymosi raidos etape, viešojo sektoriaus finansai daro ypač didelę įtaką šalies ekonominiam vystymuisi. Susiformavo finansinės informacijos vartotojų poreikis ne tik suprasti viešojo sektoriaus subjektus apibūdinančią apskaitos informaciją, bet ir palyginti skirtingų šio sektoriaus subjektų duomenis tarpusavyje, palyginti bei įvertinti skirtingų šalių viešojo sektoriaus subjektų finansinės būklės ataskaitas. Iš to kilo poreikis standartizuoti būhalterinės apskaitos, gautų bei panaudotų valstybės biudžeto asignavimų finansinę informaciją nepriklausomai nuo informacijos vartotojo nacionalinės kalbos, finansinio išsilavinimo ar kitų subjektyvių veiksnių pagrindinė informacija būtų suprantama, lygiavertė įprastam apskaitos suvokimui. Lietuvoje pradėta ir vis dar vykdoma apskaitos reforma tai – dalis visuotinai reformuojamos būhalterinės apskaitos pokyčių viešajame sektoriuje, vykstančių tiek Europos Sąjungoje, tiek Ekonominės Bendrijos šalyse, tiek kitose ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse.

Straipsnyje nagrinėjama galimybė viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų parengtų taikant kaupimo principą duomenis nagrinėti pelno siekiančių įmonių finansinių ataskaitų analizei taikomų santykinų rodiklių pagrindu. Nagrinėjami teoriniai ir praktiniai aspektai, siūlomi nauji rodikliai ir pristatomas atliktas tyrimas.

Reikšminiai žodžiai: *viešojo sektoriaus subjektas, santykiniai rodikliai.*

IVADAS

Pelno siekiančių įmonių finansinės analizės reikšmė yra plačiai aprašoma ir nagrinėjama tiek užsienio, tiek Lietuvos autorių moksliniuose darbuose. Tačiau viešajame sektoriuje finansinės analizės klausimas yra pakankamai nauja sritis. Nors galvojama, kad viešojo sektoriaus subjektų pagrindinis tikslas – viešųjų interesų tenkinimas, kokybinių rezultatų pasiekimas, tačiau kiekybiniai kriterijai

taipogi svarbūs. Viešojo sektoriaus subjektai taip pat kuria pridėtinę vertę ir galėtų būti vertinami kaip ir kiti subjektai (Rosen, 2007).

Praėjo beveik devyni metai nuo viešojo sektoriaus reformos pradžios, viešojo sektoriaus subjektai finansinę atskaitomybę jau rengia pagal Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus, tačiau šalyje iki šiol nėra parengta išsami finansinių ataskaitų analizės metodika, pritaikyta šiam sektoriui. Ekonomiškumas, efektyvumas, rezultatyvumas įvardijami kaip pagrindiniai kriterijai organizacijų išlikimo praktikoje, todėl jie turi būti analizuojami ir vertinami. Viešojo sektoriaus finansinė analizė gali suteikti naudingos informacijos apie subjekto veiklos efektyvumą, lėšų taupymą, perspektyvas, padėtų atskleisti silpnąsias ir stipriąsias finansų valdymo puses. Dėl nepakankamo ištyrimo Lietuvos požiūriu, ši tema tampa aktuali bei reikalauja platesnio išnagrinėjimo.

Tyrimo objektas: Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų analizė.

Tyrimo tikslas – remiantis darbe aptartais viešojo sektoriaus finansinei analizei taikomais metodais ir būdais, pasiūlyti viešojo sektoriaus subjektų finansinei analizei atlikti santykinius rodiklius, įvertinti jų praktinį pritaikomumą analizuojant atrinktų viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų duomenis.

Tyrimo metodai. Naudoti informacijos rinkimo, sisteminimo, apibendrinimo, lyginimo, vertinimo metodai; lietuvių ir užsienio autorių mokslinės literatūros ir teisės aktų analizė. Taip pat atliktas siūlomų santykinų rodiklių skaičiavimas ir praktinio taikymo vertinimas.

1. Finansinės analizės reikšmė ir esminiai bruožai ekonominės raidos kontekste

Analizė yra neatsiejama mus supančio pasaulio reiškinių pažinimo dalis. Analizė plačiai taikoma net tik ekonomikos tyrimuose, bet ir tokiuose moksluose kaip fizika, chemija, biologija, medicina, teisė ir kt. dėl jos teikiamų privalumų. Būtent ji padeda iširti procesus, daiktus, reiškinius bei išskirti jų esminius bruožus ir savybes, nagrinėjant reiškinių dėsningumus. Finansinę analizę kaip savarankišką mokslą aptaria dauguma nagrinėtų užsienio autorių: M. Brealey (2003); J. C. Van Horne ir J. M. Wachowicz (2005); A. Kaminski, T. Sterling Wetzels, Liming Guan (2004); V. Kovaliov (1995); D. Lesko (2007); J. A. Hales (2005) ir kt.

J. A. Hales (2005) teigimu, finansinėje analizėje svarbūs yra du metodai: 1) išmatuoti finansinius veiklos rezultatus, kurie padeda išsiaiškinti verslo našumą; 2) finansinius veiklos rezultatus panaudoti valdymo sprendimams. Finansinių rodiklių apskaičiavimas padeda vadovams planuoti įvairaus lygio verslo apimties galimybes. Tai leidžia prognozuoti pajamas, įgyvendinti sąnaudų kontrolės formą bei plečia verslo veiklą. Autoriaus nuomone, atliekant finansinę analizę, naudojami trijų pagrindinių finansinių ataskaitų duomenys: balanso, pelno (nuostolio) ataskaitos ir pinigų srautų ataskaitos. R. A. Brealey (2003) išskiria finansinės analizės naudą sprendimų priėmimo procese. Autoriaus teigimu, finansų vadovas, atsižvelgdamas į analizės rezultatus, vaidina pagrindinį vaidmenį, priimant sprendimus dėl bendrovės sėkmės. D. Lesko (2007) mokslinėje publikacijoje teigia, jog sunku įsivaizduoti efektyviai veikiančią įmonę be suformuotos valdymo sistemos. Šios sistemos židinio tašku, autorius laiko finansinę analizę, kaip vertingos informacijos visumą. Apibendrinant, finansinę analizę galima apibūdinti

kaip svarbiausią įmonės egzistavimo priemonę, be kurio nebūtų įmanomas finansinės veiklos efektyvumo įvertinimas, ir kurio rezultatai leidžia analizuoti visos įmonės mastu iškilusias problemines sritis bei priimti atitinkamus sprendimus pasekmėms likviduoti. Tai ypač aktualu šiuolaikinėje konkurencingoje aplinkoje. Savo ruožtu, finansinių rodiklių analizė leidžia įvertinti įmonės veiklos efektyvumą, numatyti įmonės ateities perspektyvas, realiau atskleisti rezervus bei daryti racionalius valdymo sprendimus.

Konkrečiau analizės būdo pasirinkimas priklauso nuo įmonės vadovybės iškeltų tikslų ir analizės pobūdžio. Įmonėse dažniausiai taikomi loginiai analizės būdai, o iš šios grupės – lyginimo būdas. Lyginimo būdas - paprastas, bet kartu ir veiksmingas būdas dėl jos teikiamos naudos. Šis būdas padeda išsiaiškinti nukrypimus nuo numatytų rodiklių dydžių bei įvertinti rodiklių augimo tempus, dinamiką. Lyginimui galima pasirinkti: analizuojamos įmonės rodiklius, analizuojamos įmonės vidaus rodiklius su kitų įmonių rodikliais, analizuojamos įmonės rodiklius su šakos, kuriai priklauso įmonė, vidutiniais rodikliais. Lyginimui svarbu pasirinkti bazinį rodiklį, t. y. rodiklį, su kuriuo lyginama. Lyginimai gali būti dinaminiai, kai lyginami to paties objekto skirtingų laikotarpių duomenys ir statiniai, kai lyginami to paties laikotarpio rodikliai, bet iš skirtingų vietų (Bagdžiūnienė, 2008). Kitas ne ką svarbus analizės būdas – grupavimas. Grupavimo būdas taikomas, kai norima nagrinėjamus rodiklius sujungti į grupes pagal tai grupei būdingus požymius. Toks rodiklių skirstymas palengvina jų nagrinėjimą. Dažnai grupavimui naudojamas toks finansinių rodiklių skirstymas: pelningumo rodikliai, efektyvumo rodikliai, mokumo (trumpalaikio ir ilgalaikio) rodikliai, kapitalo rinkos rodikliai.

Vis tik dažniausiai minimos trys finansinės analizės rūšys: horizontalioji analizė, vertikalioji analizė ir santykinė analizė. Horizontalioji ir vertikalioji analizė yra identiškos praktikoje taikomiems palyginimo bei dinamikos eilučių analizės būdams. *Horizontalioji* analizė atliekama, kai norima finansinių ataskaitų dydžius palyginti su praėjusio laikotarpio duomenimis. *Vertikalioji* analizė atliekama įvertinti ūkio subjekto finansinę būklę, pasitelkiant įvairius santykinius rodiklius. *Santykini* analizė teorijoje ir praktikoje dar vadinama santykiniais finansinių koeficientų analize. Apskaičiuoti koeficientai rodo analizuojamo objekto absoliučių dydžių santykius bei tarpusavio ryšius ir papildo absoliučių dydžių analizės galimybes. J. Mackevičiaus ir D. Poškaitės (1998) nuomone, santykiniai rodikliai yra daugeliu atveju pranašesni už absoliutinius rodiklius. Racionaliam sprendimų priėmimui, tikslingiau taikyti santykinius rodiklius, nes jie padeda kuo realiau suvokti įstaigos finansinę būklę. Apskaičiuoti santykiniai rodikliai įgyja reikšmę tik tada, kai juos palyginame su ankstesnio laikotarpio įmonės rodikliais arba toje pačioje šakoje dirbančių konkurentų rodikliais.

Taigi, įmonės finansinei būklei įvertinti naudojami skirtingi analizės būdai, metodai bei rūšys. Kiekviena įmonė savarankiškai pasirenka šiuos metodus, priklausomai nuo įmonės išsikeltų tikslų. Labiausiai paplitusios horizontalioji, vertikalioji ir santykinų rodiklių analizės padeda įvertinti įmonės finansinę būklę, numatyti veiklos efektyvumo didinimo priežastis, plėtos galimybes bei priimti vadovams optimalius valdymo sprendimus.

2. Finansinės analizės atsiradimo poreikis viešajame sektoriuje

Viešojo sektoriaus subjektų finansinės analizės nagrinėjimas – pakankamai nauja sritis mūsų šalyje. Iš Lietuvos autorių, nagrinėjančių finansinės analizės reikšmę viešajame sektoriuje, galime paminėti L. Villis, L. Kazlauskienę (2012); V. Kazlauskienę (2012); K. Rudžionienę (2009); J. Mackevičių (2005); Ž. Tunčikienę, G. Buzaitę (2009). Užsienio autoriai daugiau dėmesio skiria viešojo sektoriaus apskaitos harmonizavimui bei skaidrumui ir viešųjų įstaigų apskaitos reformai – C. A. Bunea-Bontas, M. C. Petre (2009); F. Hruza (2013); Beckett-Camarata (2009); Rivenbark (2010) ir kt..

Viešojo sektoriaus apskaitos reformos pradžia siejama su 1980 m. prasidėjusia Naujosios viešosios vadybos (toliau – NVV) era. NVV paradigmos iškilimo pagrindine priežastimi laikoma viešojo valdymo sistemos reformavimo bei modernizavimo ir viešųjų įstaigų veiklos efektyvumo didinimo svarba. Esminiai NVV elementai – decentralizacija, privatizacija, dalyvavimas ir privataus sektoriaus valdymo metodų taikymas. NVV idėjos esmę nusako modernių privataus sektoriaus vadybos metodų taikymas viešajame sektoriuje bei efektyvumo principo įvedimas į viešųjų įstaigų veiklos vertinimo procesą. Užsienio autorių nuomone, geriausia privačiame sektoriuje naudojama praktika, gali būti diegiama ir viešajame sektoriuje. Tačiau pelno siekimas ir jo naudojimas asmeniniams tikslams, viešųjų įstaigų veikloje eliminuojamas.

Lietuvai, integruojantis į Europines struktūras, taip pat reikėjo pradėti taikyti toms struktūroms būdingą apskaitą ir nuo apskaitos vedimo pinigų principu pereiti prie apskaitos vedimo kaupimo principu. Šios aplinkybės tapo stipriu akstiniu viešojo sektoriaus reformai šalyje. Reformos „lūžio“ metais reikėtų laikyti 2005 m., kuomet LR vyriausybė patvirtino nutarimą Nr. 718 „Dėl Viešojo sektoriaus buhalterinės apskaitos ir finansinės atskaitomybės sistemos reformos koncepcijos ir koordinavimo priežiūros komisijos sudarymo“. Pagal reformos įgyvendinimo priemonių planą iki 2008 metų pabaigos buvo parengti ir patvirtinti Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartai (toliau tekste – VSAFAS), viešojo sektoriaus bendrasis sąskaitų planas, pavyzdiniai buhalterinės apskaitos vadovai, rekomendacijos atskiroms viešojo sektoriaus subjektų grupėms.

Pagal naują apskaitos principą sudarytos viešojo sektoriaus subjektų finansinės atskaitos lėmė poreikį atlikti jų analizę. Tinkamai atlikta finansinių atskaitų analizė sukuria pridėtinę vertę kiekvienam subjektui: ji padeda nustatyti, ar ištekliai naudojami pagal paskirtį, atsižvelgiant į ekonomiškumą, efektyvumą ir rezultatyvumą kriterijus, ar anksčiau priimti sprendimai buvo teisingi, jei ne, įgalina tobulinti veiklos efektyvumą. Finansinės analizės dėka, viešojo sektoriaus subjektai, gali lyginti savo veiklas tarpusavyje, o tai stiprina atskaitingumą visuomenės požiūriu. Viešojo sektoriaus finansinė analizė suteikia naudingos informacijos apie subjekto veiklos efektyvumą, lėšų taupymą, perspektyvas, padeda atskleisti silpnąsias ir stipriąsias finansų valdymo puses.

Nors viešajame sektoriuje daugiau vertinami kokybiniai rezultatai, pastaruoju metu tampa svarbūs kiekybiniai veiklos vertinimo kriterijai. Ekonomiškumas, efektyvumas, rezultatyvumas įvardijami svarbiausiais kriterijais kiekvieno subjekto veikloje, todėl ypač svarbu juos analizuoti ir vertinti. Šie

kriterijai literatūroje dar vadinami 3 E koncepcijomis ir sudaro veiklos audito atlikimo pagrindą. F. Hruzos (2013) nuomone, 3 E koncepcija galima laikyti išeities tašku, analizuojant viešojo sektoriaus finansus. Bendrąja prasme, ekonomiškumas įvardijamas kaip panaudotų išteklių, reikalingų kokiam nors rezultatui pasiekti, minimizavimas išlaikant rezultato kokybę (Puškorius, 2002). Viešajame sektoriuje ekonomiškumo sąvoka galima apibūdinti kaip gautų lėšų taupų naudojimą, taip pat sąnaudų mažinimą, nepaveikiant paslaugų kokybės. Ekonomiškumas glaudžiai susijęs ir dažnai tapatinamas su efektyvumo kriterijumi. D. Daujotaitės (2009) teigimu, efektyvumas suprantamas kaip santykis tarp produkto (prekių, paslaugų) ir jam pagaminti sunaudotų kompleksinių išteklių. Vertinant viešojo sektoriaus subjekto finansinę veiklą, analizuojamas išteklių naudojimo efektyvumas. Finansinėje analizėje efektyvumo kriterijus vertinamas lyginant finansinį rezultatą su patirtomis sąnaudomis. Rezultatyvumo (veiksmingumo) kriterijus analizuojamas pagal tikslų įgyvendinimo laipsnį, t. y. pasiekti rezultatai lyginami su realiu planu. Rezultatyvumas priklauso ir nuo panaudotų išteklių kiekio. Taigi, ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriai įgyja didelę reikšmę, atliekant viešojo sektoriaus finansinę analizę. Tačiau santykinių finansinių koeficientų skaičiavimas ir vertinimas šalia absoliutinių rodiklių, suteikia naudingesnės informacijos apie įstaigos finansinius pokyčius.

Viešojo sektoriaus subjekto finansinės analizės pagrindą sudaro finansinės analizės šaltiniai. Analizavimo procese svarbu surinkti tokius šaltinius, kuriuose būtų pateikta tik tikra ir teisinga informacija apie subjekto veiklą. Analizei naudojami įvairūs šaltiniai, tačiau svarbiausi iš jų – finansinės ataskaitos:

- Finansinės būklės ataskaita – joje parodomas visas viešojo sektoriaus subjekto turtas, finansavimo sumos, įsipareigojimai ir grynasis turtas paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną.
- Veiklos rezultatų ataskaita – joje nurodomos visos viešojo sektoriaus subjekto uždirbtos pajamos, patirto sąnaudos per ataskaitinį laikotarpį ir veiklos rezultatai.
- Pinigų srautų ataskaita – joje parodomas visos viešojo sektoriaus subjekto pinigų ir pinigų ekvivalentų įplaukos bei išmokos per ataskaitinį laikotarpį.
- Grynojo turto pokyčių ataskaita – pateikiami duomenys apie viešojo sektoriaus subjekto grynojo turto pasikeitimą per ataskaitinį laikotarpį.
- Aiškinamasis raštas – detalizuojamos ir paaiškinamos viešojo sektoriaus subjekto finansinės būklės, veiklos rezultatų, pinigų srautų ir grynojo turto pokyčių ataskaitose nurodytos sumos ir kita reikšminga informacija.

Viešojo sektoriaus subjektų ataskaitose pateikta finansinė informacija leidžia palyginti subjekto veiklą ir gautų asignavimų naudojimo efektyvumą bet kurio segmento veikloje, bet kurio pavaldumo lygiu (Bikienė, 2011). Finansinių ataskaitų informacija vertinga kiekvienam vartotojui, kuris analizuoja ir priima svarbius sprendimus dėl lėšų paskirstymo ir jų tinkamo panaudojimo, teikiant viešąsias paslaugas.

3. Santykiniai finansiniai rodikliai ir jų praktinis interpretavimas

Finansinių ataskaitų duomenys sudaro pagrindą santykinų rodiklių skaičiavimui. Ypač svarbu vertinti tuos rodiklius, kurie susiję su pagrindiniais subjekto ataskaitų straipsniais, t. y. turtu, nuosavu kapitalu, įsipareigojimais, pajamomis ir sąnaudomis. Apskaičiuoti rodikliai padeda objektyviau įvertinti įstaigos finansinę būklę ir veiklos rezultatus. Bendrąją prasmę, santykinų rodikliu įvardijamas santykis, ryšis tarp dviejų dydžių. Santykinis rodiklis yra daug pranašesnis už absoliutinį, nes sudaro galimybes objektyviau ir visapusiškiau įvertinti tiriamąjį objektą (Mackevičius, 2007).

Santykiniai rodikliai sudaro bendrą finansinės analizės sistemą ir klasifikuojami į tam tikras grupes. Viešojo sektoriaus subjektų (toliau tekste – VSS) finansinių ataskaitų analizei iki šiol nesukurta finansinės analizės metodika. Visgi, įvertinus aplinkybę, kad viešojo sektoriaus reforma buvo pradėta vykdyti ir vykdoma remiantis gera pelno siekiančių subjektų apskaitos sistemos veikimo bei modernizavimo praktika, įvertinus kitų autorių siūlymus dėl VSS veiklos vertinimo (Kazlauskienė, 2012; Rosen, 2007), siūloma VSS finansų analizei pasitelkti ir privačiame sektoriuje naudojamus santykinus rodiklius. Tikslinga išskirti ir skaičiuoti šias pagrindines santykinų rodiklių grupes: veiklos efektyvumo, gražos bei mokumo. VSS veiklos tikslai nėra nukreipti į pelno siekimą. Šie subjektai teikia viešąsias paslaugas visuomenės poreikių tenkinimui. Todėl pelno siekiančių įmonių finansinėje analizėje dažnai taikomų pelningumo rodiklių skaičiavimas analizuojant VSS veiklą nėra tikslingas.

Vis tik santykiniai rodikliai nebus reikšmingi jei jie nebus lyginami su tos pačios įmonės praėjusio ar kitų laikotarpių duomenimis, su numatytais parametriniais duomenimis, su tos pačios srities ar tokia pačia sektoriuje veikiančių kitų įmonių rodikliais, pagrindinių konkurentų bei agreguotais ekonominiais rodikliais (Mackevičius, 2007). Todėl darbe skaičiuojami ir analizuojami tokia pat – gydymo ir sveikatinimo – veikla užsiimančių subjektų, ligoninių santykiniai rodikliai. Iš penkių apskričių buvo pasirinktas tokia pat veikla užsiimantis VSS. Pasirenkant konkrečius subjektus, atrankai įtaką darė paskelbtos finansinės apskaitos informacijos mastas ir duomenų patikimumas. Tačiau dėl šio darbo apimties ribojimo bus atskleista tik dalis atlikto tyrimo – apsiribojant 2011-2013 metų duomenimis ir informacija apie charakteringus santykinus rodiklius, jų pokyčius, skaičiavimo būdus.

Tikslingiausia santykinų finansinių rodiklių nagrinėjimą pradėti nuo veiklos efektyvumo rodiklių, nes šie geriausiai parodo turto bei sąnaudų efektyvų panaudojimą ir nusako bendrą įstaigos finansinę būklę. Pasak L. Villis ir L. Kazlauskienės (2012), veiklos efektyvumo rodikliai padeda viešojo sektoriaus įstaigų administratoriams užtikrinti ir kontroliuoti veiklos efektyvumo principo laikymąsi konkrečioje įstaigoje. Siūlome turto apyvartumo ir sąnaudų lygio rodiklius apjungti į vieną rodiklių grupę – veiklos efektyvumo. Autorės, susisteminsius pagrindinius turto apyvartumo ir sąnaudų lygio koeficientus, išskyrė taikytinus atliekant VSS santykinę analizę (1-oji lentelė).

1 lentelė. Veiklos efektyvumo rodikliai taikytini VSS finansinei analizei

VSS	Me- tai	Apyvartumo rodikliai (kartais)					Sąnaudų lygio (kartais)
		Viso turto	Trum- palaikio turto	Atsar- gų	Mokė- tinų sumų	Gauti- nų sumų	Pagrin- dinės veiklos
VšĮ Marijampolės ligoninė	2011	1,27	2,83	4,48	0,40	0,11	0,98
	2012	1,14	3,18	4,67	0,20	0,11	1,00
	2013	1,10	3,40	4,36	0,25	0,09	1,00
VšĮ Biržų ligoninė	2011	2,31	3,75	2,75	1,16	0,11	0,97
	2012	1,83	3,28	2,47	0,12	0,06	1,00
	2013	1,82	3,30	2,55	0,22	0,08	1,01
VšĮ Naujosios Akmenės ligoninė	2011	1,63	2,13	7,25	0,07	0,11	0,95
	2012	1,65	2,45	8,55	0,08	0,08	0,99
	2013	1,69	2,48	6,91	0,01	0,07	1,00
VšĮ Plungės rajonų savivaldybės ligoninė	2011	1,69	3,50	2,75	0,61	0,10	0,98
	2012	1,48	4,35	1,73	0,49	0,07	1,03
	2013	1,59	5,19	1,26	0,61	0,05	1,01
VšĮ Visagino ligoninė	2011	1,80	2,37	5,94	0,28	0,15	0,98
	2012	1,97	3,10	6,67	0,09	0,08	0,99
	2013	2,26	3,47	7,51	0,01	0,11	1,03
Bendras vidurkis		1,68	3,25	4,66	0,31	0,09	0,99
Rekomenduotina riba		1,6-2	3-4	4-5	0,8	0,8	1

Šaltinis. Sudaryta autorių, remiantis VSS viešai teikiama finansinių ataskaitų rinkinių informacija.

Turto apyvartumo rodikliai parodo įstaigos turto – ilgalaikio ir trumpalaikio panaudojimo efektyvumą. Aptariami rodikliai gali būti skaičiuojami kartais ir dienomis. Privačiame sektoriuje minėtas rodiklis skaičiuojamas taip:

$$\text{Viso turto apyvartumas (kartais)} = \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Vidutinė viso turto vertė}} \quad (1)$$

VSS subjektų finansinių ataskaitų analizėje pateiktos formulės skaitiklis keičiamas į pagrindinės veiklos pajamų straipsnį (Veiklos rezultatų ataskaitos (A eilutė – Pagrindinės veiklos pajamos), o vardiklyje išskaičiuojama vidutinė viso turto vertė per ataskaitinį laikotarpį (Finansinės būklės ataskaitos A eilutė Ilgalaikis turtas + B eilutė Biologinis turtas + C eilutė Trumpalaikis turtas atitinkamai paskutinę ataskaitinio laikotarpio dienos ir paskutinės praėjusio ataskaitinio laikotarpio dienos suma padalinta iš 2). Apskaičiuotas rodiklis parodo VSS turto panaudojimo efektyvumą. Turto pelningumo lygis priklauso nuo įmonės veiklos ypatumų, ypač ilgalaikio turto panaudojimo masto bei jo vertės. Aukštesnė rodiklio reikšmė parodo efektyvesnį turto naudojimą. VSS veiklai nėra būdingas siekis siekti kuo didesnio pajamų lygio, taigi nerealų būtų tikėtis šio rodiklio 3 ar 5 kartų vertės, kas yra siekiamybė atitinkamai prekybos ir gamybos įmonėms. Nagrinėjamo sektoriaus VSS subjektų viso turto apyvartumo rodiklis 1,68 galėtų būti įvardintas kaip patenkinamas, o rodiklis 2 kaip labai geras.

Daugelio autorių nuomone, geriausiai turto apyvartumą atspindi trumpalaikio turto apyvartumo rodiklis. Minėtas rodiklis skaičiuojamas taip:

$$\text{Trumpalaikio turto apyvartumas (kartais)} = \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Vidutinė trumpalaikio turto vertė}} \quad (2)$$

Trumpalaikio turto apyvartumo rodiklis parodo šio turto apyvartų skaičių per metus, t. y. kiek vienam trumpalaikio turto litui tenka pajamų. Didensnis rodiklio dydis vertinamas geriau nei mažesnis. Lėtesnis trumpalaikio turto cirkuliavimas parodo, jog didėja turtas, ir tuo pačiu mažėja investicijos į jį. VSS trumpalaikio turto apyvartumo formulėje skaitiklis keičiamas į pagrindinės veiklos pajamų straipsnį (Veiklos rezultatų ataskaitos A eilutė – Pagrindinės veiklos pajamos), o vardiklyje išskaičiuojama vidutinė viso trumpalaikio turto vertė per atskaitinį laikotarpį (Finansinės būklės ataskaitos C eilutė Trumpalaikis turtas atitinkamai paskutinę atskaitinio laikotarpio dienos ir paskutinės praėjusio atskaitinio laikotarpio dienos suma padalinta iš 2). Nagrinėjamo sektoriaus VSS subjektų trumpalaikio turto apyvartumo rodiklis 3,25 galėtų būti įvardintas kaip didesnis nei patenkinamas, o rodiklio reikšmė galėtų būti nuo 3 iki 4 kartų.

Išsamesniam trumpalaikio turto rodiklio vertinimui tikslinga būtų išskaičiuoti vieno iš trumpalaikio turto struktūros elemento – atsargų – apyvartumą. Atsargų apyvartumas apskaičiuojamas pagal šią formulę:

$$\text{Atsargų apyvartumas (kartais)} = \frac{\text{Pardavimo savikaina}}{\text{Vidutinė atsargų vertė}} \quad (3)$$

VSS trumpalaikio turto apyvartumo formulėje skaitiklis keičiamas į pagrindinės veiklos pajamų straipsnį (Veiklos rezultatų ataskaitos A.IX eilutė – Sunaudotų ir parduotų atsargų savikaina), o vardiklyje išskaičiuojama vidutinė atsargų vertė per atskaitinį laikotarpį (Finansinės būklės ataskaitos C.I eilutė Atsargos atitinkamai paskutinę atskaitinio laikotarpio dienos ir paskutinės praėjusio atskaitinio laikotarpio dienos suma padalinta iš 2). Didesnė atsargų apyvartumo reikšmė parodo greitesnį atsargų judėjimą ir realizavimą bei didesnę pajamų uždirbimą. Mažas atsargų apyvartumo koeficientas informuoja apie netinkamai vykdomą atsargų valdymo politiką ir mažas atsargų realizavimo galimybes. Mažesnę atsargų apyvartumą gali nulemti pasenusios ar užsigulėjusios atsargos, o tai parodo veiklos ciklo sutrikimus. Nagrinėjamo sektoriaus VSS subjektų atsargų apyvartumo rodiklio vidurkis 4,66 yra pakankamai aukštas, išskyrus VšĮ Plungės rajono savivaldybės ligininės rodiklį. Kaip galima pastebėti ir kiti šio VSS subjekto rodikliai neretai neatitinka bendro sektoriaus konkretaus santykinio rodiklių vidurkio, kas jau galėtų būti vertinama kaip tam tikra indikacija ir reikalautų išsamesnės finansinės analizės.

VSS finansinių ataskaitų analizėje naudojamas gautinų sumų apyvartumo rodiklis dienomis apskaičiuojamas pagal šią formulę:

$$\frac{\text{Gautinų sumų likutis laikotarpio pab.}}{\text{Pagrindinės veiklos pajamos}} \cdot 360 \quad (4)$$

Aptariamo finansinio koeficiento skaičiavimas privačiame ir viešajame sektoriuose iš esmės skiriasi tik straipsnių pavadinimais, tačiau rodiklio esmė išlieka ta pati. Skaičiuojant imama gautinų sumų likutis atitinkamų metų pabaigoje (Finansinės būklės ataskaitoje C.III eilutė Per vienus metus gautinos sumos).

Nagrinėjama subjektų gautinų sumų apyvartumo rodiklio kartais vidurkis yra 0,09 (31 diena). Tai artimas optimaliam (0,08) rodikliui dydis. Finansinių ataskaitų analizėje pastarąjį rodiklį svarbu lyginti su mokėtinų sumų apyvartumu. VSS siūloma minėtą rodiklį skaičiuoti kaip Finansinės būklės ataskaitos E.II.9 Tiekjams mokėtinos sumos ir Veiklos rezultatų ataskaitos B eilutės Pagrindinės veiklos išskyrus susijusias su darbo užmokesčiu ir su juo susijusiais mokesčiais sąnaudų sumos santykį:

$$\frac{\text{Mokėtinų sumų likutis laikotarpio pab.}}{\text{Paslaugų įsigijimo sąnaudos}} *360 \text{ (5)}$$

Įmonės veiklos stabilumui užtikrinti, gautinų sumų apyvartumas ir mokėtinų sumų apyvartumas turėtų būti tiesiogiai priklausomi ir rodiklių reikšmės mažai skirtis. Nagrinėjamuose VSS rodiklio reikšmė yra didelė – vidutiniškai apie 0,31 kartas (113 dienų) ir ženkliai skiriasi nuo gautinų sumų rodiklio – 0,09 (31 diena). Didžiausias skirtumas fiksuojamas VšĮ Plungės raj. savivaldybės ligoninėje, kur šie rodikliai atitinkamai 0,57 (206 dienos) ir 0,73 (26 dienos). Didesnė apskaičiuoto rodiklio (dienomis) reikšmė gali informuoti apie įstaigos nesugebėjimą laiku atsiskaityti su visais tiekėjais.

Visi pirkimai (prekių ir paslaugų) bei pardavimai nulemia įmonės sąnaudų lygį. Dėl šios priežasties svarbu skaičiuoti ir nagrinėti sąnaudų lygio rodiklius ir analizuoti visų įstaigos sąnaudų struktūrą. Pagrindinis šaltinis minėtų rodiklių skaičiavimams viešajame sektoriuje – Veiklos rezultatų ataskaita. Sąnaudų lygio rodikliai taip pat parodo įstaigos veiklos efektyvumą. Įstaigos veiklos efektyvus funkcionavimas neįmanomas be tam tikrų sąnaudų patyrimo. Pajamos taip pat neįmanomos be įvairių išteklių panaudojimo. Rekomenduojama skaičiuoti pagrindinės veiklos sąnaudų lygio rodiklį:

$$\frac{\text{Pagrindinės veiklos sąnaudos}}{\text{Pagrindinės veiklos pajamos}} \text{ (6)}$$

Šis rodiklis parodo, kiek pagrindinės veiklos sąnaudų tenka vienam pagrindinės veiklos pajamų litui. Tiek privačiame, tiek viešajame sektoriuje svarbu, jog įstaigos sąnaudos neviršytų pajamų, todėl būtina kontroliuoti visas sąnaudas ir stebėti jų pokyčius. Rinkos šalių praktika rodo, kad pardavimo savikainos rodiklio ribos yra nuo 50 proc. iki 90 proc., t. y. 50 – 90 centų vienam pardavimo pajamų litui. Tačiau VSS veikla nėra orientuota į kuo didesnės pajamų sumos sugeneravimą. Įvertinus tai, kad VSS veikla įgyvendinama sąnaudų kompensavimo ar kofinansavimo principu, todėl siektina, kad šis rodiklis būtų 1 arba artimas jam lygis. Be aptarto sąnaudų lygio rodiklio, galima analizuoti ir kitos veiklos sąnaudas, jei įstaiga patyrė tokių sąnaudų. VSS kitos veiklos sąnaudas sudaro tas sąnaudos, kurias subjektas patiria, vykdydamas nepagrindinę veiklą ir siekdamas kitų tikslų. Dažniausiai tai būna komercinio pobūdžio veiklos sąnaudos. Apskaičiuotas kitos veiklos sąnaudų ir kitos veiklos pajamų lygis parodo įstaigos kitos veiklos efektyvumą.

Taigi, tiek sąnaudų lygio, tiek turto panaudojimo santykiniai rodikliai suteikia informacijos apie įstaigos veiklos efektyvumą. Turto panaudojimo rodiklių grupė parodo apie įstaigos turto optimalų ir efektyvų panaudojimą pajamų uždirbimui. Šie rodikliai informuoja apie ilgalaikio ir trumpalaikio turto cirkuliavimo intensyvumą bei atnaujinimo dažnumą. Taip pat parodo pirkėjų ir

tiekėjų vykdomą atsiskaitymų politiką. Sąnaudų lygio rodikliai parodo skirtingų sąnaudų grupių priklausomybę nuo pajamų. Taip pat šie koeficientai teikia informacijos apie vykdomą išlaidų mažinimo politiką ir kontrolę, ar tikslingai planuojamos visos sąnaudos.

Mokumo rodikliai, parodo subjekto trumpalaikių ir ilgalaikių skolų padengimo pajėgumą. Atliekant juridinio vieneto veiklos finansinę analizę, nebūtina skaičiuoti visų mokumo rodiklių. Rodiklių gausa ne tik kad apsunkina analizės darbą, bet ir galima pasimesti, skaičiuojant panašius dydžius. Dėl šios priežasties svarbu pasirinkti tik tuos rodiklius, kurie labiausiai tinkami įstaigos veiklai. Tikslinga būtų skaičiuoti šiuos mokumo rodiklius: trumpalaikio mokumo koeficientą, bendrą skolos rodiklį ir finansinio svorto koeficientą (2-oji lentelė).

2 lentelė. Mokumo rodikliai taikytini VSS finansinei analizei

VSS	Metai	Trumpalaikio mokumo	Bendras skolos	Finansinio svorto
VšĮ Marijampolės ligoninė	2011	3,38	0,11	0,26
	2012	4,04	0,08	0,19
	2013	3,35	0,09	0,22
VšĮ Biržų ligoninė	2011	1,24	0,48	1,04
	2012	2,40	0,22	0,53
	2013	2,52	0,23	0,54
VšĮ Naujosios Akmenės ligoninė	2011	6,81	0,09	0,14
	2012	7,02	0,10	0,14
	2013	6,95	0,09	0,12
VšĮ Plungės rajono savivaldybės ligoninė	2011	1,75	0,24	0,49
	2012	1,18	0,33	0,72
	2013	1,26	0,33	0,68
VšĮ Visagino ligoninė	2011	5,11	0,12	0,27
	2012	6,90	0,09	0,16
	2013	4,88	0,13	0,23
Bendras vidurkis		3,9	0,18	0,38
Rekomenduotina riba		1 – 3	0,2 – 0,3	0,2 – 0,3

Šaltinis. Sudaryta autorių, remiantis VSS viešai teikiama finansinių ataskaitų rinkinių informacija.

Mokumo rodiklių analizė pradedama nuo bendrojo trumpalaikio mokumo rodiklio. Šis koeficientas apskaičiuojamas pagal formulę:

$$\text{Trumpalaikio mokumo rodiklis} = \frac{\text{Trumpalaikis turtas}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}} \quad (7)$$

Aptariamo rodiklio skaitiklyje nurodome Finansinės būklės ataskaitos C eilutės Trumpalaikis turtas sumą, o vardiklyje E.II trumpalaikiai įsipareigojimai sumą. Rodiklis parodo įstaigos sugebėjimą trumpalaikėmis mokėjimo priemonėmis likviduoti trumpalaikius įsipareigojimus. Nagrinėjamų VSS trumpalaikio mokumo koeficiento bendras vidurkis yra 3,9. Pelno siekiantiems subjektams rekomenduojama šio rodiklio saugumo slenksčio riba, kurios nereikėtų peržengti yra 1,2, t. y. jis negali būti mažesnis kaip 1,2. Vis tik ir per daug didelė rodiklio reikšmė gali būti vertinama kaip grėsmė – jei rodiklis didesnis nei 2 galima daryti

prielaidą, kad toks subjektas turi sukaukęs per daug, o gal ir nelikvidaus turto ar jo nenaudoja. Įvertinus bendrą viešųjų pirkimų organizavimo politiką VSS veikloje, o kai kuriais atvejais ir centralizuotų pirkimų įtaką, šio rodiklio saugumo slenksčio viršutinė riba neturėtų būti didesnė nei 3 ir ne mažesnė nei 1.

Ilgalaikiam mokumui įvertinti, viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų analizės metu skaičiuojamas bendras skolos rodiklis. Šis koeficientas apskaičiuojamas taip:

$$\text{Bendras skolos rodiklis} = \frac{\text{Visi išpareigojimai}}{\text{Visas turtas}} \quad (8)$$

Aptariamo rodiklio skaitiklyje nurodome Finansinės būklės ataskaitos E eilutės Išpareigojimai sumą, o vardiklyje A Ilgalaikis turtas, B Biologinis turtas ir C Trumpalaikis turtas sumą. Rodiklis parodo įstaigos sugebėjimą trumpalaikėmis mokėjimo priemonėmis likviduoti trumpalaikius išpareigojimus bei kokia dalis skolintų lėšų panaudojama, formuojant įstaigos turtą. Teigiamai vertinama mažesnė rodiklio reikšmė. Pagal Statistikos departamento pateiktus duomenis, apskaičiuota bendro skolos koeficiento reikšmė vertinama labai gerai, kai ji mažesnė kaip 30 proc. ir blogai - didesnė kaip 100 proc. Bendras skolos rodiklio vidurkis nagrinėjamose subjektuose yra 0,18. Viešojo sektoriaus subjektų apskaičiuotą bendrą skolos koeficientą rekomenduotina palyginti su finansavimo sumomis. Jei įstaigos finansavimo sumos mažėja, o minėtas rodiklis didėja, didėja rizika gauti veiklos deficitą. Dėl šios priežasties finansavimo sumų ir bendras skolos rodiklio santykis turėtų būti mažas. Vadovaujantis atliktais skaičiavimais, galima būtų rekomenduoti nustatyti šio rekomenduojamą rodiklio vertę nuo 0,2 (20 proc.) iki 0,3 (30 proc.).

Visų įstaigos išpareigojimų ir grynojo turto santykį parodo finansinio svorto koeficientas. Šis rodiklis taip pat priskiriamas prie ilgalaikio mokumo rodiklių grupės. Jis apskaičiuojamas pagal formulę:

$$\text{Finansinio svorto koeficientas} = \frac{\text{Visi išpareigojimai}}{\text{Grynasis turtas}} \quad (9)$$

Aptariamo rodiklio skaitiklyje nurodome Finansinės būklės ataskaitos E eilutės Išpareigojimai sumą, o vardiklyje F eilutės Grynasis turtas sumą. Finansinio svorto rodiklis parodo, kiek visų išpareigojimų (ilgalaikių ir trumpalaikių) tenka vienam grynojo turto litui. Vis tik, reikėtų pažymėti, kad VSS subjektų grynąjį turtą sudaro rezervai, nuosavybės metodo įtaka, sukauptas perviršis ar deficitas. Tikėtina, kad šio sektoriaus finansinio svorto koeficiento nustatyta vidutinė reikšmė 0,38 yra patenkinama. Optimali rodiklio reikšmė galėtų būti 0,2 (20 proc.).

Įvairiose sektoriuose veikiančių VSS mokumo rodikliai gali ir yra skirtingi. Dėl šios priežasties šiuos rodiklius svarbu lyginti su panašioje veiklos srityje dirbančių subjektų analogiškais rodikliais. Lyginimas leidžia priimti tikslesnius analizės rezultatus.

Grąžos rodiklių grupė teikia informacijos apie įstaigos turto panaudojimo efektyvumą, vadovų bei darbo administratorių sugebėjimą jį valdyti ir kontroliuoti. VSS finansinių ataskaitų santykinei analizei rekomenduojama skaičiuoti turto grąžos ir grynojo turto grąžos rodiklius. Turto grąžos koeficientai pakankamai

objektyviai įvertina viešųjų įstaigų viso turto panaudojimo efektyvumą bei bendrą veiklos efektyvumą, kuriant teigiamą finansinį rezultatą.

3 lentelė. Gražos rodikliai taikytini VSS finansinei analizei

VSS	Metai	Turto	Grynojo turto
VšĮ Marijampolės ligoninė	2011	0,40	0,95
	2012	0,41	0,94
	2013	0,39	0,95
VšĮ Biržų ligoninė	2011	0,40	0,88
	2012	0,36	0,88
	2013	0,37	0,87
VšĮ Naujosios Akmenės ligoninė	2011	0,52	0,77
	2012	0,54	0,76
	2013	0,58	0,76
VšĮ Plungės rajono savivaldybės ligoninė	2011	0,39	0,81
	2012	0,36	0,80
	2013	0,38	0,80
VšĮ Visagino ligoninė	2011	0,42	0,93
	2012	0,54	0,93
	2013	0,54	0,92
Bendras vidurkis		0,44	0,86

Šaltinis. Sudaryta autorių, remiantis VSS viešai teikiama finansinių ataskaitų rinkinių informacija.

Viešųjų įstaigų turto gražos rodiklių skaičiavimui, vertinamas ne verslo įmonėse naudojamas grynasis pelnas, bet subjekto generuojamas grynasis perviršis (deficitas) – Finansinės būklės ataskaitos F.IV eilutės Sukauptas perviršis ar deficitas suma. Turto gražos rodiklis viešajame sektoriuje skaičiuojamas pagal šią formulę:

$$\text{Turto graža} = \frac{\text{Grynasis perviršis (deficitas)}}{\text{Turtas}} \quad (8)$$

Rodiklis parodo įstaigos viso turto panaudojimo efektyvumą veiklos rezultatui pasiekti bei teikia naudingos informacijos apie įstaigos administratorių sugebėjimą disponuoti visu turto. Nagrinėjamuose VSS turto gražos bendras vidurkis 0,44. Taigi, teigiamai vertinama didelė koeficiento reikšmė, tačiau ne per didelė. Viešajame sektoriuje, dėl sektoriaus veiklos specifikos tokį rodiklio dydį vis tik laikytumėme optimaliu.

Kitas, svarbus rodiklis - grynojo turto gražos rodiklis. Jis apskaičiuojamas taip:

$$\text{Grynojo turto graža} = \frac{\text{Grynasis perviršis (deficitas)}}{\text{Grynasis turtas}} \quad (9)$$

Grynojo turto graža parodo administratorių darbo efektyvumą kuriant teigiamą finansinį rezultatą. Taip pat rodiklis parodo, kiek grynojo perviršio (deficito) tenka vienam grynojo turto litui. Nagrinėjamuose VSS grynojo turto gražos bendras vidurkis 0,86. Tokį rodiklį siūloma laikyti optimaliu.

Vertinant turto gražos ir grynojo turto gražos rodiklius, svarbu stebėti veiksnius, įtakojančius minėtų rodiklių pasikeitimus. Grynasis perviršis (deficitas) priklauso nuo įstaigos pagrindinės veiklos pajamų ir sąnaudų, todėl svarbu nagrinėti minėtų straipsnių pasikeitimus. Objektivesniam vertinimui, svarbu analizuoti pagrindinės veiklos sąnaudų struktūrą ir stebėti, kurios sąnaudos per nagrinėjamą laikotarpį didėjo daugiausiai. Sąnaudų didėjimo tendencija vertinama neigiamai, jei pagrindinės veiklos pajamos mažėjo, arba nepakito. Tai parodo, jog įstaigoje blogai vykdoma išlaidų planavimo ir vykdymo kontrolė. Kitas veiksnys, įtakojantis gražos rodiklių pasikeitimus yra turtas ir grynasis turtas. Mažėjanti įstaigos turto vertė didina turto pelningumą ir didėjanti atvirkščiai – mažina turto pelningumą, jei kitos sąlygos nekinta. Analizėje neužtenka nagrinėti tik viso turto pokyčius, svarbu tirti ilgalaikio ir trumpalaikio turto pasikeitimus. Gražos rodiklių analizėje neužtenka tik apskaičiuoti rodiklius, svarbu palyginti juos su panašioje veiklos srityje veikiančių subjektų analogiškais rodikliais. Toks lyginimas leidžia priimti tikslesnius analizės rezultatus bei parodo subjekto silpnąsias valdymo vietas.

Išvados

1. Finansinė analizė kiekvienoje įmonėje užima svarbią vietą, nes ji leidžia įvertinti įmonės veiklos efektyvumą, prognozuoti įmonės veiklą, realiau atskleisti rezervus bei priimti racionalius valdymo sprendimus. Viešojo sektoriaus apskaitos reformos pradžia siejama su 1980 m. prasidėjusia Naujosios viešosios vadybos era. Jos esmę nusako modernių privataus sektoriaus vadybos metodų taikymas viešajame sektoriuje bei efektyvumo principo įvedimas į viešųjų įstaigų veiklos vertinimo procesą.

2. Naujos finansinės analizės sistemos viešajame sektoriuje sukūrimas gali suteikti daug pranašumų: atskleisti išteklių efektyvumo, taupymo, sąnaudų minimizavimo galimybes. Viešojo sektoriaus subjekto finansinės analizės pagrindiniais šaltiniais laikytinos, vadovaujantis VSAFAS parengtos finansinės ataskaitos. Jos gali tapti pagrindu pirminiams santykinės analizės žingsniams. Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų analizei iki šiol nesukurta finansinės analizės metodika. Siūloma viešojo sektoriaus subjektų analizei atlikti pasitelkti privačiame sektoriuje naudojamus santykinius rodiklius. Išskiriamos šios pagrindinės santykinių rodiklių grupės: veiklos efektyvumo, gražos bei mokumo. Kadangi šio subjekto veikla nėra nukreipta į pelno siekimą, pelno siekiančių įmonių finansinėje analizėje dažnai taikomų pelningumo rodiklių skaičiavimas analizuojant viešojo sektoriaus subjektų veiklą nėra tikslingas.

3. Siūloma skaičiuoti ir analizuoti tokius rodiklius: viso turto apyvartumo, trumpalaikio turto ir atsargų apyvartumo, mokėtinų sumų ir gautinų sumų apyvartumo rodiklius bei sąnaudų lygio rodiklius; turto gražos ir grynojo turto gražos; trumpalaikio mokumo, bendros skolos ir finansinio svėro rodiklius. Be minėtų, viešojo sektoriaus subjektams rekomenduojama skaičiuoti ir kitus rodiklius, priklausomai nuo įstaigos veiklos specifikos. Paskaičiuoti rodikliai, jų pokyčiai turėtų būti analizuojami ir vertinami pagal kitų tokioje pačioje srityje veikiančių ar analogiška veikla užsiimančių viešojo sektoriaus subjektų santykinius rodiklius. Būtina atidžiai vertinti viešojo sektoriaus turto, grynojo turto,

finansavimo sumų, išpareigojimų, pajamų ir sąnaudų kokybinę bei kiekybinę struktūrą, jos pokyčius, ieškoti regresinių ir koreliacinių ryšių.

Literatūra

- Bagdžiūnienė, V. (2008). Finansinių ataskaitų analizė. Vilnius: Conto litera. 152 p.
- Beckett-Camarata, J. (2009). Local Government Measurement and Use of Performance Accounting and Financial Reporting Data in Planning and Budgeting Decision Support. *Public Performance & Financial Management*.
- Bikienė, J. (2011). Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartų įgyvendinimo praktikoje problematika. *Verslas: teorija ir praktika*, Nr. 12 (2), p. 131-140.
- Brealey, M. (2003) *Principles of corporate finance*, seventh edition. 1062 p.
- Bunea-Bontas, C. A.; Petre, M. C. (2009). Arguments for introducing accrual based accounting in the public sector. *MPRA*, No. 18134, p. 7.
- Buškevičiūtė, E.; Mačerinskienė, I. (2009). *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija. 380 p.
- Daujotaitė, D. (2009). Viešojo sektoriaus veiklos auditas naujojo viešojo administravimo paradigmoje, Nr. 28, p. 29-39.
- Hales, J. A. (2005). *Financial analysis in the hospitality industry*. USA: Elsevier Butterworth-Heinemann, 296 p.
- Hruza, F. (2013). Why Traditional Financial Analysis Tools and Approaches are Not Suitable for Municipalities and should be Re-Designed? (The Case of Municipalities in Czech Republic). *International Journal of Social Science and Humanity*, Vol. 3, No. 1, p. 57-61.
- Kaminski, K. A.; Sterling Wetzel, T.; Liming Guan (2004). Can financial ratios detect fraudulent financial reporting? *Managerial Auditing Journal*, Vo. 19 Nr. 1.
- Kazlauskienė, V. (2012). Viešojo sektoriaus subjekto finansinės būklės analizės rodiklių sistema. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 4 (28), p. 168–176.
- Kazlauskienė, L.; Villis, L. Viešojo sektoriaus finansinių ataskaitų analizės aspektai. Apskaita, auditas, analizė: mokslas inovacijų ir globalizacijos kontekste. Tarptautinės mokslinės konferencijos, vykusios Lietuvoje Vilniaus universitete, Ekonomikos fakultete 2012 m. kovo 29-30 d., mokslo darbai, D. 2., p. 795-804.
- Ковалёв В. В. (1995). *Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчётности*. Москва: Финансы и статистика, 180 p.
- Lesko, D. (2007). Polish financial reporting principles in transition. *Baltic Journal of Management*, Vo. 2, Nr. 1.
- Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas (2007). *Valstybės žinios*, Nr. 77-3046.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.718 “Dėl viešojo sektoriaus buhalterinės apskaitos ir finansinės atskaitomybės sistemos reformos koncepcijos ir koordinavimo ir priežiūros komisijos sudarymo“. *V. Žinios.*, 2005, Nr. 81-2966.
- Mackevičius, J. (2005). Nepriklausomos Lietuvos buhalterinės apskaitos raida ir problemos (1990 – 2005). Apskaitos ir audito sistemų integracija į Europos Sąjungos erdvę, nauji iššūkiai ir galimybės. Tarptautinės konferencijos pranešimai (2005 m. sausio 6 – 7 d.), p. 144-151.
- Mackevičius, J.; Poškaitė, D. (1998). *Finansinė analizė*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 632 p.
- Mackevičius, J. (2007). Įmonių veiklos analizė. Informacijos rinkimas, sisteminimas ir tyrimas. Vilnius: TEV. 510 p.
- Puškorius, S. (2002). 3 E koncepcijos plėtra. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 3, p. 31-38.

- Rivenbark, W. C.; Roenigk, D. J.; Allison, G. S. (2010). Conceptualizing Financial Condition in Local Government. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, Nr. 22 (2), p. 149–177.
- Rudžionienė, K. (2009). Finansinių ataskaitų elementų įvertinimo būdai viešojo ir privataus sektoriaus apskaitoje. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 2 (15), p. 227-236.
- Rosen, E.D (2007). Viešojo sektoriaus produktyvumo didinimas. Vilnius: Sage publications, Inc., 286 p.
- Van Horne, J. C.; Wachowicz JR. J. M. (2005). *Fundamentals of Financial Management*. England: Pearson Education Limited, 399 p.
- Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX Vilnius (2010). Įmonių finansinė analizė rodiklių skaičiavimo metodika. Vilnius, 96 p.
- Vienažindienė, M.; Sakalas, A. (2008). Naujoji viešoji vadyba ir žmogiškųjų išteklių vadybos kaitos tendencijos. *Vadybos mokslas ir studijos*, Nr. 2 (1).

PUBLIC SECTOR ENTITIES IN THE FINANCIAL STATEMENTS RELATIVE ANALYSIS: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS

Jovita Jusytė, Irma Kamarauskienė

Summary

In the current stage of economic globalisation and development public sector finances is a factor that to a large extent influences the national economic development. There is an express need on the part of users of financial information not only to understand the accounting information pertaining to public sector entities (hereinafter – PSE), but also to be able to compare the data of the different entities within the sector, compare and evaluate reports on financial standing of PSEs of different countries. There emerged a tangible need to standardise the accounting information or the data on the used budget appropriations irrespective of the user's national language, or his education, or any other subjective factors – it became important to ensure that the principal information is understandable irrespective of the national language, financial literacy or other subjective factors of the user of the information.

The accounting reform than launched and still in progress is only part of the comprehensive reform of accounting in the public sector that is currently under implementation both in the European Union, Economic Community, as well as other economically developed States.

The article aims to explore the possibility of public-sector entities in the financial statements prepared on an accrual basis of data analysis for profit-making enterprises of the financial statements used in the analysis of relative performance. The presented theoretical and practical aspects and proposed new indicators, announced study carried out.